

WandeljeWijs[®]

Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet...

**Zandberg IJsselmuiden
Docentenhandleiding**

Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is ontwikkeld in het kader van het programma Na oorlogs Bouwen in Overijssel. Dit programma is door de provincie Overijssel in het leven geroepen met de bedoeling aandacht te krijgen bij bewoners en beleidsmakers voor de stedenbouw en de architectuur van de wijken uit de periode van de wederopbouw.

Na een periode van intensieve herstructurering, waarbij veel wijken van de wederopbouw letterlijk op de schop gingen, lijkt er thans sprake van herbezinning. Zonder de realiteit van de sociale en bouwkundige problemen in veel wederopbouw wijken te ontkennen, groeit het besef dat met sloop alleen veel waardevols verdwijnt.

Het programma omvat drie 'bouwlagen': weten, waarderen en gebruiken. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' laat kinderen (en ook volwassenen) kennis maken met 'wederopbouw wijken'. Dat doen ze spelenderwijs met behulp van de modernste communicatietechnieken. Na afloop van hun ontdekkingstocht door een van de betreffende wijken weten ze de kenmerken ervan te benoemen. Hoewel de ontdekkingstochten gemaakt zijn voor scholieren zijn ze ook voor eigenaren, ontwikkelaars en beleidsmakers een prachtige basis voor een belevenisvolle beeldvorming en daardoor voor gefundeerde besluitvorming over wat er met hun wijken uit de wederopbouw moet gebeuren.

Het Oversticht in Zwolle is de schrijver en uitvoerder van het programma. Een team van specialisten zorgt samen met partners in de diverse gemeenten voor het ontstaan van een reeks educatieve projecten. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is daar één van.

Spelenderwijs leren op locatie

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is een totaal nieuw concept op het gebied van omgevingsonderwijs. Kinderen gaan op stap met Abel, een krachtig informatiesysteem met als basis een minicomputer met GPS. Dat kan in de omgeving van de school zijn, maar ook in en rond hun eigen woonplaats/wijk of in een willekeurig ander interessant gebied. De basis van Abel, genoemd naar de ontdekkingsreiziger Abel Tasman, is een kleine handcomputer met daarop speciaal ontwikkelde navigatie- en informatiesoftware. Abel wijst op een zeer gedetailleerde recente topografische kaart de weg en geeft op diverse plekken vragen en opdrachten. De antwoorden kunnen in de meeste gevallen gevonden worden door goed te kijken en logisch na te denken. Op school of thuis kan via bijvoorbeeld internet aanvul-

lende informatie verkregen worden. Al wandelend worden de kinderen spelenderwijs wijzer. De opdrachten doen een beroep op diverse vaardigheden en zijn uitdrukkelijk niet gebonden aan één bepaald schoolvak. Gedurende de wandeling maken de kinderen kennis met de geografie, de geschiedenis, de economie en de sociologie van het onderhavige gebied. Nu eens moeten ze inventariseren, dan weer rekenen, tekenen, redeneren, combineren et cetera.

Getest door leerlingen en docenten

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is uitvoerig getest met docenten en leerlingen in Rumerslanden in Almelo. Daaruit bleek dat groepen van zo'n 5 à 6 kinderen ideaal zijn. In zo'n groepje ontstaat tijdens de ontdekkingstocht een onderwijsleerproces/-klimaat, waarbij ze elkaar helpen leren en de leerkracht zich volledig kan richten op zijn of haar rol van begeleider. 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' bestaat uit een werkblad dat kinderen tijdens de wandeling kunnen invullen,

een beknopte handleiding voor leerkrachten en natuurlijk Abeltjes. Eén Abel per groep van maximaal 6 kinderen volstaat.

Waar zijn de Abeltjes verkrijgbaar?

'Ik zie ik zie wat jij niet ziet in Zandberg' is door Het Oversticht ontwikkeld in samenwerking met Gemeentearchief Kampen, Kunst en Kind en de gemeente Kampen. Hier kunnen de benodigde Abeltjes worden geleend. De benodigde werkbladen en docentenhandleiding staan in PDF-formaat op de website www.erfgoededucatie.eu onder het project 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet'. Deze kunnen gratis worden gedownload en in gewenste aantallen worden uitgeprint.

Handleiding Abel in een notendop

Scherm 1

Zet het apparaat aan door op de ronde knop bovenaan te drukken. Als het apparaat na het laatste gebruik goed is afgesloten, komt het welkomsscherm vanzelf in beeld. Is dat niet het geval, gebruik dan het pennetje aan de achterzijde van het apparaat om de computer opnieuw op te starten. Druk daarvoor met de punt van het pennetje op het knopje in het kleinste ronde gaatje aan de onderzijde. Zodra ABEL is gestart, gaat het apparaat op zoek naar de benodigde GPS-satellieten. Het is daarom raadzaam ze buiten te starten. Behalve voor het herstarten van ABEL is het pennetje ook bedoeld voor het besturen van het programma op het scherm. Het navigatiescherm (zie scherm 6) en het informatie-scherm (zie scherm 7) kunnen ook bediend worden met de knoppen onder de vier grijze rechthoeken. De functies van de knoppen

komen overeen met die van de grijze rechthoek er boven. Met de joystick onderaan het apparaat kan worden in- en uitgezoomd op de kaart.

Scherm 2

Klik op Volgende.

Scherm 3

Klik op Wandelen.

Scherm 4

Selecteer de gewenste route en klik daarna op Kies.

Scherm 5

Klik op start.

Scherm 6

Op het navigatiescherm zijn vier onderdelen van belang:

1 De route. Op de route staan kleine rode driehoeken die de richting aangeven. Deze worden groen zodra ze zijn gepasseerd.

2 De wandelaar. Wanneer ABEL verbinding heeft met de GPS-satellieten is het pictogrammetje een paars driehoekje, zolang dat (nog) niet het geval is een paars vierkantje.

3 Routeaanwijzingen. Deze staan onder het kaartje, zowel in tekst (links) als in afkorting met richtingpijl (rechts). Tussen haakjes staat de afgelegde afstand.

4 De plekken waar opdrachten bij horen. Deze zijn blauw totdat de wandelaar er in de buurt komt. Dan wordt het betreffende pictogram rood. Door er dubbel op te klikken of op het menuutje Info rechtsonder te drukken komt de opdracht in beeld.

Scherm 7

Lees de opdracht op dit scherm (eventueel

scrollen) en keer door op het menuutje Route linksonder (of de corresponderende knop eronder) te klikken terug naar de route.

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Zandberg bestaat uit drie onderdelen:

1. introductieles(sen) op school
2. ontdekkingstocht door Zandberg
3. verwerking achtergrondinformatie in het Gemeentearchief in Kampen.

Hieronder staat elke fase kort beschreven.

1 Introductieles(sen)

Benodigheden

- Werkblad 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Zandberg (per kind één)
- Potlood (per kind één)

De ontdekkingstocht met Abel door de wederopbouwwijk Zandberg in IJsselmuiden kan op allerlei mogelijke manieren worden ingeleid c.q. ingebed. Zo kan het als een op zich staand project worden uitgevoerd of als regionale invulling van leerstof in de gebruikte methoden voor relevante vakken als geschiedenis, aardrijkskunde/wereldoriëntatie et cetera. De minimumvariant van de inhoudelijke voorbereiding is het maken van een goed beeld van de plek waar Zandberg in Almelo ligt en wat in grote lijnen de belangrijkste ontwikkelingen daar zijn geweest vanaf ongeveer 1900. Voor beide kunnen de kaarten op de omslag van het werkblad gebruikt worden. Vergelijken van de oude en nieuwe kaart kan ook heel goed tijdens de wandeltocht, bijvoorbeeld om er achter te komen, of op een plek waar nu alleen nog

oude grote bomen staan vroeger een boerderij heeft gestaan.

De antwoorden kunnen de kinderen invullen op het werkblad. Met wat sturing ontstaan op basis van slechts twee kaartfragmenten boeiende onderwijsleergesprekken. Voor een gedegen inhoudelijke voorbereiding op het thema naoorlogs bouwen is het door Het Oversticht uitgegeven boekje 'Quickscan wijken van de Wederopbouw in Overijssel' goed bruikbaar. Het is in PDF-formaat gratis te downloaden op www.erfgoededucatie.eu onder het project 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet'. Hierin staat algemene informatie over stedenbouw en architectuur uit die periode en prachtige voorbeelden in alle Overijsselse gemeenten. Hieronder staan beknopte samenvattingen van de thema's die in de wandelroute voorkomen. Zo is het mogelijk om zowel voorafgaand aan als tijdens de wandeling de leerlingen van extra informatie te voorzien en wordt het dus echt leren op locatie.

Thema's Zandberg

Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet

Na de Tweede Wereldoorlog werd er bij nieuwbouw vastgehouden aan de zogenoemde percentageregeling. Dit betekent dat, vooral bij openbare gebouwen, 1% van de bouwkosten ten goede moest komen aan kunst. Kenmerkend voor deze tijd is dat de kunst vaak op, aan of in een gebouw zit. Zo zijn vele scholen, kerken en andere openbare gebouwen uit deze tijd vaak voorzien van reliëfs en mozaïeken.

Winkels

Wederopbouwwijken zijn gebouwd vanuit de wijkgedachte. Een ideale woonbuurt was samengesteld uit diverse woning- en gebouwtypen voor alle groepen van bewoners, verschillend in sociale klasse en leeftijd. Dit bood de wijkbewoner zijn leven lang een overzichtelijke en vertrouwde levenskring, zo was de gedachte. Elke wijk of buurt kreeg eigen voorzieningen. Winkels, kerken en het gemeenschapsgebouw kregen een plek in het centrum van de wijk. Scholen en terreinen voor spel en ontspanning kregen een plek in de groenstroken, die verspreid over de wijk lagen.

Bouwmaterialen

Tijdens de periode van de wederopbouw waren twee architectuurstromingen dominant, de zogenoemde Delftse School (Traditionalisme) en het Nieuwe Bouwen (Modernisme). In wederopbouwwijken kom je beide stromingen tegenkomt. De grootste verschillen zijn direct zichtbaar.

Traditionalistische gebouwen hebben bakstenen gevels en een zadeldak met dakpannen. De modernistische gebouwen hebben platte daken. Het beton is in deze gebouwen ook veel beter zichtbaar. De meeste woningen hebben zowel traditionalistische als modernistische kenmerken. De constructie van de woningen is van beton; de muren zijn meestal opgevuld met bakstenen. Zadeldaken zijn gedekt met dakpannen. Rode dakpannen zijn typerend voor de Delftse School. Platte daken hebben geen dakpannen, maar (asfalt)bitumen als dakbedekking.

Huren en kopen

Van vroeger uit waren de meeste woningen in een wederopbouwwijk huurwoningen. De woningcorporaties waren de eigenaar. De laatste jaren zie je steeds meer dat corporaties hun bezit verkopen. In het straatbeeld is dit goed zichtbaar. Immers, de huiseigenaren moeten hun bezit zelf onderhouden. Iedereen kiest voor zijn huis een eigen kleur en eigen voorkeur. Zo zie je dan rijtjeswoningen met verschillende kleuren en deuren. De huurwoningen vallen op door hun eenheid in kleurstelling.

Groot en klein

De eerste naoorlogse huizen waren relatief klein. Wel hadden ze vaak een relatief diepe tuin. De woonwensen waren toen ook heel anders. Een woning met een oppervlakte van 70 m² was groot genoeg voor een gezin met 5 kinderen om te wonen.

2 Ontdekkingstocht door Zandberg

Benodigheden

- Abeltjes (per groepje van zes kinderen minimaal één)
- Digitale camera's (per groepje van zes kinderen minimaal één)
- Werkblad 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Zandberg (per kind één)
- Potlood (per kind één)

Voorafgaand aan de wandeling wordt per groepje leerlingen een navigator (Abel-drager) en een fotograaf aangewezen. Gedurende de wandeltocht kunnen de rollen eventueel worden gewijzigd, zodat uiteindelijk iedereen meerdere taken heeft uitgevoerd. De navigator wijst de groep de weg en

leest de opdrachten hardop voor. Omdat niet onder alle omstandigheden de scherpjes even helder zijn en omdat niet ieder kind een Abel heeft, staan op het werkblad dezelfde plaatjes als in Abel. De leerlingen schrijven de antwoorden op in de daarvoor bestemde ruimtes op het antwoordenblad. De fotograaf heeft de opdracht onderweg foto's van gebouwen en waar mogelijk één kunstwerk te maken. De foto's moeten na de wandel-

tocht worden verwerkt tot kleine foto's die in de daarvoor bestemde vakken op het werkblad geplakt worden.

Startpunt

Hoek Burgemeester Van Engelenweg-Dorpsweg

Antwoorden Zandberg

De wijk op de kaart

De docent checkt de antwoorden van de leerlingen

Kunst

- Het kunstwerk zit aan een school.
- Het kunstwerk is gemaakt van kleine steentjes (mozaïek).
- Het is ons niet bekend wat het kunstwerk voorstelt, of het figuratief is of abstract. Het is leuk de fantasie van de kinderen hierover uitspraken te laten doen.

Winkels

a) Deze winkels staan in het winkelcentrum:

- apotheek
- bakker(s)
- bloemist
- computerwinkel
- drogist
- juwelier
- kaaswinkel
- kapper(s)
- kantoorboekhandel/
- postkantoor
- kledingwinkel(s)
- opticien
- schoenenwinkel
- slijter
- supermarkt

b) Er zijn circa 20 winkels in het winkelcentrum..

Bouwmaterialen

- a) De meeste huizen in de straat hebben schuine daken (zadeldaken).
- b) De meest gebruikte bouwmaterialen zijn bakstenen en dakpannen.

Huren en kopen

De huizen in de Magnoliastraat zijn huurhuizen. Je ziet dit ook aan het kleurgebruik: de woningen hebben identieke kleuren. Ook de voordeuren zijn hetzelfde.

b) De huizen in de Veenstraat zijn koophuizen. Je ziet dit aan het kleurgebruik: elke woning heeft een andere kleur. Ook de voordeuren zijn verschillend.

Groot en klein

- a) De oppervlakte van de begane grond is ongeveer 54 m² (lengte x breedte = 9 meter x 6 meter).
- b) De inhoud van de woning is ongeveer 135 m³ (lengte x breedte x hoogte = 9 meter x 6 meter x 2,5 meter). NB het zijn twee afzonderlijke woningen boven elkaar.

3 Verwerving achtergrondinformatie

Benodigheden

- Internetaansluiting
- Werkblad 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' in Zandberg (per kind één)
- Potlood (per kind één)

In het derde onderdeel van 'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' gaan de leerlingen op zoek naar aanvullende informatie over hun gebouw en hun kunstwerk. Dat kan in het Gemeentearchief Kampen, in de bibliotheek of gewoon op school.

Colofon

'Ik zie, ik zie, wat jij niet ziet' is een samenwerkingsproject van Het Oversticht, Gemeentearchief Kampen, Kunst en Kind en de Gemeente Kampen. Het project is gefinancierd door de Provincie Overijssel en de Mondriaan Stichting.

